

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Mäki-Hakola, H. & Markkula, L. (2023) Kohtaamisella luodaan yhteisöllisyyttä. TAMK-konferenssi – TAMK Conference 2023. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, Erillisjulkaisuja, s. 33-36.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7266-78-6>

Hanne Mäki-Hakola, lehtori, Pedagogiset ratkaisut ja kulttuuri, Tampereen ammattikorkeakoulu

Lotta Markkula, lehtori, Pedagogiset ratkaisut ja kulttuuri, Tampereen ammattikorkeakoulu

KOHTAAMISELLA LUODAAN YHTEISÖLLISYYTTÄ

Asiasanat: kohtaaminen, yhteisöllisyys, draamapedagogiikka, status, vertaisuus

TAMKissa kohtaaminen on uusilla urilla työyhteisön hakiessa nykyisiä tapoja osallistua, opettaa, työskennellä, olla – ylipäätään kohdata työyhteisössä. Pohdimme tässä artikkelissa, miten draamapedagogiikan ja erityisesti improvisaation keinoin voi kokeilla kohtauksia ja saada niihin ehkä uusia näkökulmia. Keskeisenä näkökulmana artikkelissa ovat erilaiset statukset, niiden muutokset sekä vertaisuuden kokemuksen mahdollistaminen. Kantavana ajatuksena on, miten statuksen muutoksen ja huomioimisen kautta voidaan vaikuttaa kohtaukseen ja luoda entistä dialogisempaa vuorovaikutusta.

Kohtaamisesta improvisaation keinoin

Draamapedagogiikka ja erityisesti improvisaatio sopivat hyvin näkökulmiksi kohtauksen tarkasteluun, sillä jo määritelmänsä mukaisesti improvisaatio opettaa, miten olla vuorovaikutuksessa toisen kanssa. Vaikka oppien perusta on draama- ja taidekasvatuksessa, ne ovat sovellettavissa myös arkipäivän elämään sekä missä tahansa vuorovaikutusammattissa kehittymiseen. (Routarinne 2004, 8–9.) Improvisaation merkittävän kehittäjän Keith Johnstonen mukaan näkökulma on erityisesti rakentavassa vuorovaikutussuhteessa oleminen. Hänen kehittämiensä metodien peruskäsitteiden avulla kuka tahansa voi sisäistää rakentavan vuorovaikutuksen periaatteet. Nämä käsitteet ovat hyväksyminen, tyrmääminen ja statukset. (Koponen 2004, 38.)

Johnstonen (1996) ajattelussa viehättää erityisesti se, miten improvisaation kautta on mahdollista nähdä maailma kirkkaammin ja päästä pois aistien turtumisesta. Yhtenä merkittävänä tavoitteena Johnstone näkee tällöin mielikuvitusmaailman uudelleen henkiin herättämisen ja sitä kautta luovuuden ja spontaaniuden syntymisen. Tällä on erityistä merkitystä aikuisille, sillä elämänkokemuksen ja myös koulutuksen kautta muodostuu vahva ja pinttynyt tapa tarkastella maailmaa ja ympäröivää todellisuutta. Aikuisina halutaan toimia tutulla ja turvallisella tavalla, minkä kautta toiminta näyttää fiksulta ja normaalilta. Ilmaisuu yksipuolistuu sen johdosta, ettei uskalleta näyttää vuorovaikutuksessa kaikkia puolia. (Johnstone 1996, 9,13.)

Kun kohtaamista harjoitellaan improvisaation keinoin, kyseessä on rakentavan vuorovaikutuksen rakentaminen ryhmässä tai kahden henkilön välillä. Tavoitteena on tuottaa osallistujille uusia näkökulmia oman ilmaisun havainnointiin ja kehittämiseen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Ihminen on helposti sokea omalle toiminnalleen vuorovaikutuksessa tai toiminnassa ei näy se, mitä ihminen ajattelee. Näin ollen toiset osallistujat toimivat merkittävinä peileinä omalle toiminnalle. (Koponen 2004, 48; Routarinne 2004, 20.)

Statukset ilmaisussa: valta-asetelmien tasojen ja henkilöiden välisten voimasuhteiden tarkastelu

Rakentavan vuorovaikutuksen käsitteistä tässä artikkelissa keskitytään erityisesti statuksiin ja niiden ilmaisuun. Keskiössä on entistä dialogisempien vuorovaikutussuhteiden rakentaminen erilaisiin yhteisöihin ja opetusryhmiin. Opettajan työssä tai ylipäätään tietyssä asiantuntijaroolissa toimittaessa joskus, tai melko useinkin, voi olla vaikeaa asettua tasavertaiseen vuorovaikutussuhteeseen toisten – ja erityisesti opiskelijoiden kanssa. Erityisesti opettajan rooli tuo tullessaan ikään kuin automaattisesti ylästatuksen eli ylhäältä alas tietävämpänä, osaavampana ja parempana toimivan vuorovaikutusmallin (vrt. Routarinne 2007, 113–117; Aarnio 2012).

Kun statuksia tai ylipäätään improvisaatioharjoituksia työstetään, on tärkeää aloittaa samanaikaisesta koko ryhmän tekemisestä edeten kohti pienryhmänä ja yksilönä tehtäviä esittäviä harjoituksia. Näin huolehditaan ryhmässä turvallisuuden ilmapiiristä, ketään ei nosteta toisten silmien eteen yksinään. (Routarinne 2004, 144.)

Työskentelyn on syytä edetä myös asteittain vaikeampiin tehtäviin ja elementtejä lisätä vähän kerrallaan (Routarinne 2004, 144–145). Status-työskentelyssä elementtejä voidaan lisätä vähitellen niin, että liikkeelle lähdetään ylä- ja alastatukselle ominaisen ilmaisun kokeilusta. Näin osallistujille muodostuu kuva siitä, miten kehoa ja ääntä käytetään eri tilanteissa. Ensin voidaan keskittyä fyysisen ilmaisun muotoihin, esim. kiinnittämällä huomiota jalkaterien, käsien, rintakehän ja leuan asentoon sekä katseen suuntaan (Routarinne 2007, 24, 61–62). Kun eri kehonosiin kiinnitetään yksi kerrallaan huomiota, saadaan rakennettua ylä- / alastatusta ilmaisevaa kehonkieltä kokonaisuudeksi osa kerrallaan. Seuraavassa vaiheessa mukaan voidaan ottaa ääni ja tervehtiä toisia statukselle ominaisella äänellä. Äänen tullessa mukaan voidaan tarkastella myös, miten ilmaisu mahdollisesti ketjuuntuu eli sitä, miten esimerkiksi ääni muuttuu fyysisen asennon muuttuessa (Routarinne 2007, 58). Kun statusten eri ääripäät – korkea ja matala – ovat hallussa, voidaan tutkia tarkemmin niiden vaihtelua sekä siirtyä kohtaustyöskentelyyn, jossa eri statuksia sovelletaan erilaisissa arkipäivän tai työelämän tilanteissa.

Statuksista kohti yhteisöllisyyttä ja dialogista vuorovaikutusta

Statuksissa sekä Routarinne että Johnstone kiinnittävät huomiota pääasiassa vain statuksen ääripäihin eli ylä- ja alastatukseen. Kriittisesti voidaan tarkastella heidän ajatustaan siitä, että fyysisesti matalaan statusilmaisuun on helpompi liittyä. Jos kyseessä on aivan ääripään ilmaisu, ei tarttumapintaa ehkä ole. Näin ollen statusrepertuaariin voisi lisätä vertaisen kohtaamisen tason, jossa henkilö fyysisesti ja toiminnan tasolla ilmaisee kunnioittavansa sekä itseään että muita. Tällöin kyse ei ole ala- tai yläpuolelta tulevasta ilmaisusta vaan toisen kanssa samalla tasolla olemisesta. Positiivinen ylästatus voisi pikemminkin

olla vertainen kohtaaminen. (Johnstone 1996, 25; Routarinne 2007, 124; Koponen 2004, 46). Tällaisen harjoitteluun sopii erinomaisesti dialogista asennetta ja oppimisyhteisöä luova Vertaisena-harjoitus (kts. Aarnio, 2012, Ruhalahti, 2020).

Lopuksi

TAMK-konferenssin aktivoivassa esityksessä haetaan konkreettisia tapoja kohtaamiseen improvisaation avulla statustyöskentelyä hyödyntäen. Valta-asemien havaitseminen ja tunnistaminen sekä niihin suhteutetun toiminnan säätely saattaa auttaa kohtaamistilanteissa. Johnstone ja Routarinne ovat kiinnittäneet erityistä huomiota ylä- ja alastatuksiin. Aktivoivassa esityksessä huomioidaan näiden lisäksi mainittu kunnioittavan kohtaamisen taso.

Kun improvisaation keinoin sekoitetaan statukset, osallistujat saavat kokemuksen siitä, millaista on toimia omia ennakko-oletuksiaan vastaan. Samalla osallistujat saavat mahdollisuuden havainnoida omia toimintamallejaan ja kenties nähdä tulevissa arkisissa tilanteissa ja kohtaamisissa statuksen muutoksen aiheuttamia vaikutuksia.

Lähteet

- Aarnio, H. (2012). Dialogiset menetelmät: Vertaisena. Viitattu 5.1.2023. http://www3.hamk.fi/dialogi/diale/metodit/method_b2.htm
- Johnstone, K. 1996. Impro: improvisoinnista iloa elämään ja esiintymiseen. Helsinki: Yliopistopaino.
- Koponen, P. 2004. Improkirja. Helsinki: Like.
- Routarinne, S. 2004. Improvisoi!. Helsinki: Tammi.
- Routarinne, S. 2007. Valta ja vuorovaikutus. Statusilmaisun perusteet. Helsinki: Tammi.
- Ruhalahti, S. 2020. Yhteisöllisyys alkaa vertaisuuden kokemuksesta. Blogi-kirjoitus. Tampereen korkeakouluyhteisö. Teaching & Learning Centre. Viitattu 5.1.2023. <https://www.tuni.fi/tlc/yhteisollisyys-alkaa-vertaisuuden-kokemuksesta/>